

VAROVANJE ZDRAVJA POSEBNIH DRUŽBENIH SKUPIN V SLOVENIJI

Varovanje zdravja posebnih družbenih skupin v Sloveniji (uredila Erna Kraševac-Ravnik, prevod v angleščino Maja Dolanc). – Ljubljana, Inštitut za varovanje zdravja republike Slovenije, Slovenska fondacija, 1996

Naslov knjige obeta dvoje: najprej usmeritev v skrb za zdravje in preventivno dejavnost, ki predstavlja na sicer bolj deklarativni in manj dejavni ravni splošno družbeno orientacijo že več desetletij in drugič, osredotočenje pozornosti na »posebne« družbene skupine. Gre za evfemizem: posebnost teh skupin je žal v njihovi marginalnosti in podprivilegiranosti, želeli pa bi si bilo, in namen avtorjev in podpornikov knjige je jasen, da bi bile te skupine deležne posebne (večje, bolj organizirane, bolj učinkovite) družbene pomoči. Najdragocenejša značilnost tega dela – multisektorski pristop, sicer ni omenjena v naslovu, predstavlja pa metodološko osnovo obravnave različnih avtorjev. Upati je, da bo multisektorski pristop postal še bolj izrazito tudi osnova za praktično in politično (v smislu policy) dejavnost.

Publikacija je del strokovno pripravljane dokumenta, ki naj bi predstavljal osnovo za ekonomsko ovrednoten program vladne politike krepitve zdravja prebivalstva. Izhodiščna točka različnih strokovnjakov, ki se s tem ukvarjajo, je pojmovanje zdravja kot projekta z različnimi dimenzijami in vidiki. Za zdravje ne more skrbeti samo določen družbeni sistem – na primer sistem zdravstvenega varstva. Skrb za krepitev zdravja postaja ne le zdravstvena, ampak tudi ekonomska in socialna kategorija. V Sloveniji so spremembe ekonomskega sistema v zadnjih letih poslabšale življenjske pogoje večine zaposlenih in močno povečale brezposelnost, hkrati pa je začela upadati zaščitniška vloga države. Take razmere zahtevajo spremenjen, celovitejši pristop h krepitvi zdravja.

Namen publikacije, kot ga na uvodnih straneh pojasnjuje urednica, sega od prikaza zdravstvene problematike posebnih družbenih skupin in osveščanja o družbeni soodgovornosti zanje do spodbujanja dejavnosti za načrtovanje in varovanje zdravja na osnovi medsektorskega sodelovanja. Publikacija je nastala kot rezultat dela skupine za varovanje zdravja posebnih skupin prebivalstva v okviru Prve nacionalne konference o promociji zdravja v Sloveniji, ki je bila marca 1995 v Ljubljani. Obsega tako »raziskovalni« vidik – analizo posameznih problemov, kot tudi »politični« vidik – predloge za konkretne ukrepe.

Uvodno poglavje (Erna Kraševac-Ravnik) predstavlja *koncept medsektorskega delovanja v varovanju zdravja*, ki izhaja iz holističnega pojmovanja zdravja, na katerega vplivajo različni družbeni sektorji, kot so industrija, kmetijstvo, promet, šolstvo, kultura, socialno varstvo itn., in ne le individualne značilnosti ali ravnanje. Medsektorsko delovanje pomeni tudi povezovanje *vladne in nevladne* (prostovoljske organizacije, društva, skupine za samopomoč in za vzajemno pomoč) aktivnosti za krepitev zdravja. O tem piše Anica Mikuš-Kos.

Osrednji del knjige je bogat s podatki: Erna Kraševac-Ravnik predstavlja značilnosti *zdravja socialno ogroženih in brezposelnih*, Anica Mikuš-Kos *zdravje migrantov in beguncev*, Boris Kosec piše o *brezdomcih*, Tatjana Avsec o *zdravju Romov*, Žarka Brišar-Slana obravnava *uživalce nedovoljenih drog*, s problematiko *duševno bolnih oseb* pa se ukvarjajo Vesna Švab, Marija Gorše Muhič in Gorazd V. Mrevlje.

Tretje poglavje povezuje ugotovitve o posebnih družbenih skupinah, ki po ocenah avtorjev predstavljajo *najmanj 13,5 % vseh prebivalcev Slovenije*. Vse te skupine imajo skupne značilnosti: visoko stopnjo obolenosti in umrljivosti, skromno uporabo podpornih služb in nepoznavanje lastnih pravic, nizko kakovost življenja, visoko stopnjo nezadovoljstva z življenjem, slabo funkcionalno pismenost in odrinjenost na rob družbe ter ožigosanost. Avtorji predlagajo tako sistemske aktivnosti za zmanjševanje predstavljene problematike (predvsem v ekonomskem, izobraževalnem ter socialnem sektorju) kot tudi programe in aktivnosti, usmerjene k ožjim problemom oziroma k ožjim ciljnim skupinam.

Sklepne ugotovitve in predlagani ukrepi so rezultat dela skupine avtorjev z različno profesionalno provenienco, ki je svoje moči združila v obravnavi pomembnega problema. Sodelovali so: socialni delavec, sociologinja, medicinska sestra, zdravnice in zdravnik, socialna pedagoginja in psihologinja, in tako v praksi dokazali svojo medsektorsko usmeritev. Želeli bi si več takega (postmodernega) preseganja poklicnega vrtičkarstva in skupnega ukvarjanja s problemi! Pogrešali bi mogoče še ekonomski pogled, ali pa pedagoškega.

Koga bo zanimala zdravstvena problematika posebnih družbenih skupin? Urednica optimistično navaja zlasti tiste, ki imajo družbeno moč za odločanje o ukrepih in aktivnostih za krepitev zdravja te skupine prebivalstva, ali pa tiste, ki bodo to moč imeli v prihodnje (študenti medicine, zdravstvenih strok, družboslovja, socialnega dela, pedagogike, psihologije, prava).

Knjiga bo dragocen pripomoček tudi pri načrtovanju zdravstvene nege, tako v bolnišnicah in zavodih, kot patронаžne zdravstvene nege na terenu. Medicinske sestre namreč informira o zdravstvenih problemih, ki so tudi zdravstveno negovalni in zdravstvenovzgojni problemi posebnih skupin prebivalstva. To je pomembno v času, ko zdravstvena nega usmerja svojo pozornost tudi na zdravstveno problematiko skupin, ne le posameznikov.

mag. Majda Pahor, dipl. soc., viš. pred.
Univerza v Ljubljani,
Visoka šola za zdravstvo,
Poljanska 26/a, Ljubljana

STATISTIKA V ZDRAVSTVU

Dominik Komadina: *Statistika v zdravstvu*. Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana, Ljubljana 1996; 349 strani, kartonirano, 16,5 × 24 cm; obsežno vsebinsko kazalo; 8 navedenih virov; cena 4.000,00 SIT za študente in 8.000,00 SIT za druge.

»Ugibati je poceni, ugibati napačno pa je zelo drago«

Kitajski pregovor

Danes skoraj ni več potrebno poudarjati pomen in vlogo statistike v zdravstvu; medicina je v veliki meri vprašanje verjetnosti in postaja vedno bolj kvantitativna veda. Statistični koncepti so vse bolj pomembni za ugotavljanje in opredeljevanje problemov v zdravstvenem varstvu, v medicinskih raziskavah, pri načrtovanju in programiranju delovanja in razvoja zdravstva, pa tudi pri vodenju zdravstvene dejavnosti. Poleg tega statistika daje temeljna izhodišča za vse diagnostične, prognostične in terapevtske odločitve. Zato lahko rečemo, da skoraj ni področja dela v zdravstvu, kjer ne uporabljamo statistike.

Zdravstveni delavci moramo pogosto sebi in drugim razlagati diagnostične teste in odzivanje bolnika ter različne meritve in jih primerjati s fiziološkimi normami. Poznati moramo statistična dejstva o etiologiji in prognozi obolenja, ki ga obravnavamo, tudi zato, da bi lahko izbrali najustreznejšo pot oziroma dali bolniku najboljši nasvet, kako se izogniti poslabšanju ali vsaj omiliti posledice bolezni. Razen tega smo tudi osnovni »proizvajalci« in tudi uporabniki podatkov, na katerih temelji statistika v zdravstvu. Zato je še posebej pomembno, da vemo, zakaj, kako in kdaj naj podatke zbiramo, urejamo, analiziramo in uporabljamo pri svojem vsakodnevnem delu. Tu prikazano delo nas kar vabi, da bi predvsem preverili naše dosedanje znanje, ga morda še izpopolnili tam, kjer nam kaj manjka in ne nazadnje, da bi se naučili še česa novega.

Statistika kot veda in kot organizirana stroka, ki ustvarja nove informacije, se tudi pri nas ne razvija tako, kot bi želeli. Potrebno je dolgotrajno in načrtno statistično izobraževanje, ki nam zagotavlja kvantitativno pismenost. To pa je zapleten proces, ki se odvija silno počasi. Izrazita prevlada kliničnih strok je tudi vplivala na počasno rast statističnega izobraževanja in znanja. Dodatna ovira pa je bilo pomanjkanje ustreznih učbenikov v slovenskem jeziku, zlasti za pridobivanje zahtevnejših znanj.

Delo »Statistika v zdravstvu« je sad dvajsetletnih delovnih in pedagoških izkušenj avtorja. Zato je nov in celovit

prispevek k razvoju informatike v zdravstvu. Je prvo tovrstno delo v slovenskem jeziku, obsežno, izvorno, poglobljeno in je hkrati tudi sodoben socialnomedicinsko usmerjeni učbenik. Ne smemo namreč pozabiti, da je statistična metoda med najpomembnejšimi načini dela v socialni medicini! Najbolj uspešni bomo, če jo bomo prepletali še z drugimi metodami (npr. z epidemiološko, dispanzersko, zdravstveno-vzgojno...). Teoretične razlage ponazarjajo številni tabelarni in grafični prikazi najpomembnejših podatkov s področja našega zdravstva. Posamezna poglavja so obogatena tudi z vsebinami, ki kažejo na povezovanje statistike in socialne medicine. Namenjena je predvsem študentom in bo koristen pripomoček za pripravo na strokovne izpite, zlasti pa bo prišla prav pri vsakodnevnem delu v zdravstvu.

Knjiga je razdeljena na več smiselno zaokroženih poglavij. Najprej obravnava pomen in vlogo statistike v zdravstvu, statistična načela in metode ter demografsko statistiko (populacijsko, vitalno, migracijsko); nadalje podrobno obravnava zdravstveno statistiko (statistika in socialna medicina, kliničnomedicinska statistika, sanitarna statistika, statistika zdravstvene dejavnosti), zdravstvenoinformacijski sistem ter računalništvo in informatiko v zdravstvu. Več o njej boste najlažje izvedeli, če jo skrbno pregledate.

V nedavnem Tednu vseživljenjskega učenja smo proglasili Slovenijo za »učeečo se deželo«. Prav gotovo se boste strinjali z menoj, da je učenje in izobraževanje v vseh obdobjih življenja eden izmed osnovnih temeljev napredka in uspešnosti vsakega izmed nas in vse naše skupnosti – od družine, kraja, ustanove ali podjetja do države. Medicina pa je že itak znana kot »vseživljenjski študij«! Zato vas vabim, da pravkar prikazano knjigo vzamete v roke in si z njo pomagata pri vašem nadaljnjem delu in odločitvah. Avtorju iskrene čestitke in zahvala, vam pa obilo zadovoljstva pri študiju.

prim. mag. Dušan Repovš, dr. med.,
specialist soc. med. in org. zdrav. varstva
1000 Ljubljana, Glinškova ploščad 8

Pripis: Če knjige na dobite v najbližji knjigarni, jo lahko naročite pri založniku:

Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana, Zaloška c. 29,
1001 Ljubljana, p. p. 2777, telefon: 061/448-320, fax: 061/
140-31-90.